

Paremmiin sanoen

Tässä osastossa esitetään julkisuudesta poimittuja kielivirheitä ja tyylikömpelyyksiä lyhyesti perusteltuine korjausehdotuksineen

»Tuon vanhan kreetalaisen elämä on ollut suoraviivaista ja tyyntä kuin puun elämä tuulilta *suojatussa* laaksoissa.» (Käännösromaani.) Kun laaksoa kai ei ole varta vasten suojattu tuulilta, vaan se on luonnostaan niiltä suojassa, pitäisi sanoa: *tuulensuojaisessa* laaksossa. Samoin: »Kaikella on *salattu* tarkoituksensa tässä maailmassa, ajattelin.» Pitäisi olla *salainen*, kuten onkin seuraavassa, samasta käännösromaanista poimitussa virkkeessä: » — — kaikella tällä, ajattelin tänään, on ehkä *salainen* merkityksensä, mutta mikä?» Passiivin toinen partisiippihan osoittaa olollisen olennon suorittaneen po. tekemisen, vrt. *käännetty — kääntynyt, tapettu — kuollut*.

*

»Oikea romaani oli tuon mummon tarina. Mutta sekin on *juttu erikseen*.» »Sano mitä sanot, mutta nainen on *asia erikseen, asia erikseen*, ei hän ole ihmisolento!» (Käännösromaani.) »Asia erikseen» on nykyään muoti-ilmauksia, mutta rakenteena se on aivan epäsuomalainen. Emme sano: »Hän on mies yksikseen», vaan »yksinäinen mies», emme »Tämä on tapaus päinvastoin», vaan »päinvastainen tapaus», emme »Tämäpä on talo syrjässä», vaan »syrjäinen talo». »Asia erikseen» ei ole lainkaan parempaa suomea kuin »tapaus päinvastoin», »mies yksikseen» tai »talo syrjässä» — se pitäisi korvata ilmauksella *eri asia*.

*

»*Verovapaita* obligaatioita» tarjoaa valtiovarainministeriö halukkaiden ostettavaksi (esim. iso ilmoitus US 16. 6.), ja »*verovapaita* tuloista» puhuvat »ohjeet veroilmoituslomakkeen täyttämistä varten». Miksi ei voida puhua *verottomista* obligaatioista, *verottomista* tuloista? Eihän puhuta *korokovapaasta* lainasta, vaan *korottomasta*, ja *koroton* vastaa merkitykseltään täysin veromiesten termiä *verovapaa* (koroton laina 'laina, josta ei mene korkoa' — *verovapaa* tulo 'tulo, josta ei mene veroa'). Entä miltä kuulostaisi *mutkavapaa* tie, *suolavapaa* keitto, *pilvivapaa* taivas, *kipuvapaa* hampaanpoisto, ritari *pelko- ja nuhdenvapaa*? Sanat ovat samaa luokkaa kuin *verovapaa*.

*

»Palatkaamme nyt *m e i d ä n* juttuumme — —.» (Käännösromaani.) »Meidän» on harvennuksella osoitettu tähdennetyksi, ja siksi ilmeisesti suomentaja on pannut pronominin ilmi — normaalipainotteisena lause tietysti kuuluisi: »Palatkaamme nyt juttuumme.» Mutta lause on hyvän kielenkäytön vastainen. Setälän lauseopin 85. §:ssä sanotaan: »Kun suffiksi viittaa lauseen subjektiin, ei persoona- tai refleksiivipronominia *millöinkään* panna ilmi.» Samassa pykälässä sanotaan edelleen: »Suffiksin vahvikkeena käytetään usein possessiivadjektiivia *oma*.» Lainattu lause kuuluisikin parhaiten: »Palatkaamme nyt *o m a n* juttuumme.»

Se, että suomentaja on tullut pronominin genetiiviä käyttäneeksi, johdetaan varmaan siitä, että *palatkaamme* on elävässä kielessä harvinainen muoto, jonka tajuaminen monikon 1. persoonaksi ei ole aivan välitöntä. Tuskin hän olisi kirjoittanut yksikön 2. persoonan kyseessä ollen: »Palaa nyt sinun juttuusi», mutta kun »Palataanpas nyt meidän juttuumme» on mahdollinen, hän on vain vaihtanut passiivin *palatkaamme* -muotoon ja saanut tulokseksi alkuun lainatun lauseen.

*

»Hopeanhoitoisten lehvien loimitse näimme meren välkkyvän *kaukana tyynenä ja jähmeänä*.» (Käännösromaanin.) Lukijaa häiritsee saman sijan, essiivin, käyttö kahteen eri tarkoitukseen: paikanmääräyksessä ja predikatiiviattribuuttina. Parempi olisi esim. »— — näimme meren *kaukaa välkkyvän tyynenä ja jähmeänä*.»

Vielä voimallisempi on seuraava esimerkki: »*Asfaltilla* tai siihen *verrattavalla aineella päällystetyllä ajoradalla* sallitaan *metallisella telaketjulla varustetulla moottoriajoneuvolla* tai *-vetäjällä* ajaa vain rakennustoimiston *antamalla luvalla*.» (Käsikirjoitus.) Adessiivi esiintyy peräkkäin viidessä eriasteisessa määräyksessä: *asfaltilla* tai siihen *verrattavalla aineella* (väli-

kappale 1) — *ajoradalla* (paikka) — *metallisella telaketjulla* (välikkappale 2) — *moottoriajoneuvolla* tai *-vetäjällä* (välikkappale 3) — *rakennustoimiston antamalla luvalla* (välikkappale 4). Virkkeen voi muovata esim. seuraavaksi: »*Asfalttitietä* tai vastaavaa saa metalliketjuinen moottoriajoneuvo tai -vetäjä ajaa vain rakennustoimiston luvalla.»

*

»Prof. Mabel Newcomber matkustaa yhdessä ystävättärensä, *Wellesley Collegin valtio-opin professori Louise Overackerin* seurassa.» (US.) »— — eikä hän myöskään istunut kuninkaallisten rivissä, vaan näiden takana *Kentin prinssi Mikaelin* kanssa.» (HS.) »— — katsoi Visingsön kuuluvan huomolahjana puolisolleen, *Englannin kuningas Henrik IV:n* tyttärelle *Filippalle*.» (Uusi Kuvalehti.) Nämä poiminnat osoittavat, että titteli nykyään pyrkii jäämään aina taipumattomaksi. Kuitenkin lauseopit edellyttävät, että titteli — samoin kuin muikin pääsanansa edellä oleva substantiiviattribuutti — taipuu, milloin sillä itsellään on määräys. Tästä säännöstä on syytä pitää kiinni, ja edellisessä kursivoitujen kohtien tulisi siis kuulua: *Wellesley Collegin valtio-opin professorin L.O:n, Kentin prinssin Mikaelin, Englannin kuninkaan Henrik IV:n*.